

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

53. An sub ista prohibitione, ne Clerici praesint exercitibus, includantur
Episcopi, vel Cardinales. Et quid est sentiendum de Episcopis Germaniae
temporalem jurisdictionem obtinentibus an possint ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

rum licet
verf. Tertio.

deferunt quos fatentur posse pugnare liberè, sicut
Laicos. Molina existimat, peccare mortaliter Cleri-
cos in minoribus, si deputati sunt ministerio iuo, vel
habent beneficium; & idem videtur sentire de Reli-
giosis deputatis ad sacerdotium; etiamsi nullo ordine
insigniti sint. Mihi videtur nullum ex his peccare
per se, & ex vi decretorum; quia de iis iura non lo-
quantur, & non sunt extendenda in materia pœnalis
& odiosa. Ex accidenti verò tam Monachi deputati
ad Sacerdotium, quam Clerici Seculares, qui ali-
quod beneficium obtinent, cui debitus sit sacer or-
do, peccant, quatenus exponunt se periculo incur-
rendi impedimentum ad executionem proprii mune-
ris. Ita Lorea. Sed ego puto Clericum in minori-
bus constitutum; privilegio fori non gaudentem,
ad bellum procedere posse aequè ac Laicum; quia
tamquam Laicus reputatur. Neque Canones adver-
sus illum procedunt, saltem ex consuetudine recepta.

Sup. hoc ibi-
dem §. VI.
ad medium.
Verf. Secun-
do etiam.

Si autem privilegio fori gaudeat; peccat, quia cum
ex officio deputatus sit ad servendum Ecclesiæ, in-
decens est ad militiam secularem se transferre. Non
autem videtur hæc gravis culpa, quia longè est à mi-
nisterio Altaris, & representatione Christi, ob cuius
causam prohibitio facta est. Quod etiam de
Beneficiato in minoribus constituto dicendum credo;
peccare inquam, tantum venialiter, sed gravius;
tum quia nullus text. specialiter de eo loquitur; tum
quia beneficium solum obligat, ut non apponas im-
pedimentum ad officium eius exercendum, casu
quo retinere illud velis. At potes procedere ad bel-
lum animo relinquendi beneficium, si impedimen-
tum irregularitatis in bello contrahas. Ergo ex be-
neficio non videtur mortaliter peccare. De Religio-
sis Laicis maior est dubitatio, an peccatum mortale
committant, si ad bellum procedant: quia cap. eos
quibus 20. quest. 3. mandantur excommunicari; quod
non fieret, nisi gravis esset peccatum. Sed dicen-
dum est, non ob inde præcisè excommunicari,
sed quia, apostatando à Religione, se militiae, &
publicis honoribus tradiderant. Quocirca ex proce-
ssu ad bellum, solum venialiter existimo peccaturo-
s, gravius tamen, quam beneficiatos Clericos.
Et hæc omnia docet Castrus Palau tom. 1. tract. 6.
disp. 5. punct. 6. num. 5. cui etiam adde Dicastillum de
Inst. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 16. §. 11. num. 480.
& alios penes ipsos.

Sup. hoc ibi-
dem §. Verf.
licet ad me-
dium, & in
fine supra di-
ctæ Ref.

Sup. hoc ibi-
dem §. Sed
quid.

2. Nota, quod post hæc scripta circa præsen-
tem difficultatem inveni nostram sententiam do-
cere ex Doctoribus Gallis Petrum à Sancto Ioseph
in *Idea Theolog. moral. lib. 3. capite 11. resolut. 5.
quest. 2. articul. 2.* cui adde sapientissimum Domi-
num meum Cardinalem de Lugo in *Respons. Mo-
ral. lib. 5. dub. 14.* vbi sic asserit: Concedunt Docto-
res, posse Clericos, ac proinde etiam Episcopos,
de quibus non apparet specialis difficultas, pugnare
suis manibus immediatè, occidere, mutilare, & du-
cere exercitum, ac præesse iis, qui machinas, vel
tormenta bellica dirigunt, nec incurere vllam ir-
regularitatem, quoties bellum necessarium est ad
defensionem propriæ vitæ, & personæ, vel patriæ
boni communis. Addunt aliqui idem procedere
posse aliquando in bello iusto aggressivo, quando id
necessarium esset ad obtinendam victoriam, à qua
pax, salus innocentium, & bonum Ecclesiæ depen-
det; tunc enim Clericus, qui aliàs iusto titulo aderat
bello non pugnaturus, nec exercitum ducturus, cum
videat ad eum statum esse redactum, videtur iam
non aggredi, sed defendere se vel causam publicam.
Extra verò hos casus Clericus in Sacris non potest
propria manu pugnare, vel exercitum ducere, aut ma-
chinas præesse. Quod idem dicunt de habente, &
retinente beneficium Ecclesiasticum, etiam si non sit

Sup. hoc in-
fra in Ref.
56 §. in fine,
& in Ref.
60. & pro ir-
regularitate
in fine Ref. 2.
huius ad not.
& in aliis
eius vit. not.

in Sacris Cum ergo Episcopus etiam non sit con-
secratus, nec in Sacris, habeat tamen beneficium
Ecclesiasticum, & quidem præstantissimum, non vi-
detur posse ducere exercitum, etiam in bello iusto,
sicut nec potest pugnare propria manu, nisi ad facie-
de licentia Summi Pontificis, vel in casibus supra affi-
gnatis. Itaque si id ad bonum publicum expedire
iudicetur, petatur licentia, & dispensatio specialis à
Summo Pontifice, qui in primis facile concedat
quòd aliquando in functione aliqua publica, & so-
lemni possit procedere armatus sicut de facto id ha-
bent Episcopi aliqui ob annexum Principatum, vel
statum temporalem in aliquibus locis, in quibus ex
antiqua consuetudine, & concessione ita fieri solet.
Difficilius concedetur, quod ducat exercitum, vel
pugnet per se ipsum. Si tamen bonum Religionis, &
Ecclesiæ utilitas id possit, credam concedi posse,
vt in bello contra infideles, vel hæreticos, id sine
peccato, vel metu irregularitatis facere possit. Hæc
enim Pontifices antiqui, & moderni concesserunt
sæpius multis Cardinalibus, quos Legatos, & Vi-
carios suos destinarunt ad gerenda bella contra reb-
les Ecclesiæ, quorum exempla passim in Annalibus
Ecclesiasticis inveniuntur. Hucusque Cardinalis Lu-
go. * Sed dato, & non concessio, quod sub ista pro-
hibitione Sacrorum Canonum non comprehenderetur
Episcopi, & Cardinales, qui non intelliguntur
sub nomine Clericorum, iuxta Tiracellum de *Nu-
bilitat. capit. 7. numer. 52.* Ambrosium de *Inno-
cent. capit. 22. numer. 3.* Pellizzarium in *Man. Prælat.
tom. 2. tractat. 6. capit. 9. sect. 2. numer. 51.* &
alios: Tamen ipsimet auctores, qui tenent, nul-
los Canones extare, qui prohibeant Episcopos mili-
tare, hoc tamen asserunt, esse nimis alienum ab
eorum dignitate, & officio; & idè P. Arriazgo
in *Cursu Theolog. tom. 5. disputat. 48. sect. 5. nu-
mer. 68.* sic ait * Difficultas est, an Episcopi non
constitutis in Sacris, id etiam sit prohibitum? Re-
spondeo, in Canonibus non esse aliquam illam
specialem prohibitionem illis; nam capit. *repre-
hensibile, capit. quo casu 23. quest. 8.* quæ pos-
sent afferri ad eam prohibitionem suadendam, non
dicunt, nisi primum quidem reprehensione dignum
esse, quod Episcopi ad Concilium non veniant,
eo quod fuerint occupati cum Rege defendendo pre-
teritum contra Piratas: vbi magis inobedientia repre-
henditur, quam quod fuerint in eo bello defensores
altero verò capit. dicitur, Episcopum sine licentia
Pontificis non debere ad auxilium Principum ire, vt
resideat ibi. Vbi obiter noto multò minus ea capi-
ta facere ad probandum, Episcopos non posse ma-
nere in Castris, attendendo tantum saluti spirituum
militum, hæc enim potius est dignissima occupatio.
Sed ad rem dicimus, etsi Canones nulli sint, qui
prohibeant Episcopos militare, non dubium, quia
id sit valde alienum ab eorum dignitate, & officio
Pastorum animarum. Quia autem id nostris tempo-
ribus multi faciunt, non disputo, quia credo, eos con-
sulto Romano Pontifice facere. Hucusque Pater Ar-
riaga. * Sed ego non recedo à sententia, quam cum
Lugo, & aliis paulò superius docui, nempe Episco-
pos, & Cardinales inclusos esse in prohibitione Sa-
crorum Canonum, vbi supra. Adde quod Arriazgo
loquitur de Episcopis non constitutis in Sacris.

RESOL. LIII.

An sub ista prohibitione, ne Clerici præsentent Exer-
citiis includantur Episcopi, vel Cardina-
les?

Et quid est sentiendum de Episcopis Germania temporalium iurisdictionem obtinentibus, an possint bellum iniire, exercitum conscribere, Ducem belli praefigere, & arma ad pugnandum Milibus dare?
 Et an quis possit impune occidere, vulnerare, & expoliare Clericum, Episcopum, vel Cardinalem in bello militansem, ac proinde nullam incurat poenam, & excommunicari, excepta irregularitate? Ex part. 10. tract. 2. Ref. 3.

§. 1. Ed difficultas est, an supradicta procedant, quoad Cardinales, & Episcopos, & affirmative respondeo. Verum dicit aliquis, quid ad praxim haec Quaestio? Quando enim Episcopi relinquunt Ecclesias suas, ut abique florentibus in filiis, sacrisque sacribus, inter milites ipsi etiam loricati, agmina ducant? ne mireris, sunt enim qui hoc fecerunt, vt infra patebit; Nec obstat dicere in pœnalibus Cardinalis, vel Episcopos non comprehendi (sub nomine Clericorum; vt docet Ioannes Monachus in cap. 1. de schism. in 6. Barbara, vol. 1. consil. 23. dub. 3. numer. 1. & alij. Nec secundò obstat, quia Clericis militia videtur interdicta, si manu pugnant; Candidus tom. 1. disputat. 17. artic. 10. dub. 2. Squillante de obligat. Cleric. part. 2. dub. 16. num. 5. Coninch in 2. 2. disputat. 31. de Bello dub. 6. numer. 90. Rodriguez in summa tom. 1. cap. 209. num. 15. sed in casu nostro, Cardinales, vel Episcopi manu non pugnant; sed tantum praesunt exercitiis. Ergo, &c.

2. Respondeo enim, haec argumenta nihil contra nostram sententiam efficere. Et ad primum respondeo, quòd (quidquid sit de legibus: quæ in dies emanant à Papa cum consensu Cardinalium) certum est, Cardinales non esse solutos à legibus contentis in iure Canonico; vt est ista, de qua est quaestio, ergo, & ita docet ex Azorio, Salas, & Bonacina, Nicolaus Baldellus, in tom. 1. lib. 5. disp. 41. num. 4. & saepius resolutum fuit à Sacra Rota Romana. Respondeo secundò cum Duallio in 2. 2. tract. de Charit. quest. 16. art. 9. quòd licet hæc lex sit prohibitiua, & pœnalis; est nihilominus à parte rei fauorabilis, & ad conseruationem ipsorum Clericorum dirigitur, & ad eos à multis grauinibus eximendos, ideoque optime eorum nomine in hoc negotio Cardinales venire debent, sicut etiam & Episcopi. Respondeo teritiò, quòd dicta prohibitiua, ne Clerici militarent, facta fuit in fauorem animarum: nam, vt obseruat D. Thomas 2. 2. quest. 40. art. 2. & schola Theologorum, militia impedit animum à contemplatione diuinorum, à laude Dei, & oratione pro populo; quæ ad officium pertinent Clericorum. Ergo in hoc casu sub ipsorum nomine Cardinales, & Episcopi comprehenduntur, per ea, quæ notat Merolla tom. 1. disput. 1. cap. 2. num. 417. & tom. 2. disp. 4. cap. 4. numer. 311. Sanctarellus, var. resolut. tom. 1. quest. 2. n. 28. Michael Tarcada in Amplit. Benefic. disput. 5. q. 2. num. 22. & alij communiter. Et ita hæc sententiam in terminis terminantibus docet & sustinet Iurisconsultus Martinus Bocerus tract. de success. in feudum cap. 3. quest. 14. vbi sic asserit: Cùm Clerici prohibeantur in feudo succedere hæc ex causa, ne à diuinis quibus addicti sunt, abstrahantur, & quia ipsis arma bellica non conueniunt, sed orationes & lachrymæ; sequitur inde, quòd in generalitate quoque conueniant Cardinales. Ita ille. Et de Episcopis idem asserit D. Thomas & Duallius vbi supra, Molina tom. 1. tract. 2. disputat. 108. Palas tom. 1. tractat. 6. disputat. 6. punct. 6. numer. 2. & 4. Hurtadus volum. 2. disp. 169. sect. 9. §. 73. & Lorca in 2. 2. disp. 51. num. 12.

3. Ad secundum argumentum respondetur, quòd exercitum ducere, gubernare, & illi praeficere, est propria manu pugnare; & ideo est prohibitum, & illicitum; vt patet ex cap. Sententia ne Clerici, vel Monachi capite Quod in dubiis & pœnis, & docet etiam in terminis Villalobos, in Summa tom. 2. tractat. 5. diffcult. 8. num. 2. Castrus Palas tom. 2. tractat. 6. disputat. 6. punct. 6. num. 2. Hurtadus de Mendola volum. 2. disputat. 169. sect. 14. §. 133. Coninch in 2. 2. disputat. 31. de Bello dub. 6. num. 86. Dicastillus de Inst. & iure lib. 1. tractat. 1. disputat. 10. dub. 16. num. 473. Lorca in 2. 2. D. Thoma tractat. de charit. questione 40. artic. 1. sect. 3. disputat. 51. numer. 12. & Gallus Duallius loco citato in secunda secunda Diui Thoma tractat. de charitate questione 16. artic. 9. vbi sic ait: Propria autem manu pugnare, est esse Ducem Exercitus, & Magistrum militum: hi enim omnes propria manu non minus, quàm milites censentur pugnare. Ita ille. Quod aded verum est, vt Malderus in 2. 2. questione 40. artic. 2. Coninch disputat. 31. de Bello dub. 6. num. 92. Molina de Iustitia, tom. 1. tractat. 2. disputat. 108. Vvigers in 2. 2. questione 40. artic. 2. num. 99. & Layman lib. 2. tractat. 3. cap. 12. num. 19. existimant, quòd, licet Episcopi Germania temporalem iurisdictionem obtinentes, possint bellum indicere, exercitum conscribere; Ducem belli praefigere, arma ad pugnandum militibus dare; vt patet ex cap. Episcopus ne Clerici vel Monachi in 6. tamen putant, quòd ipsi esse non debent exercitus Ductores, propria praesentia, ius, & auctoritatem bellandi militibus praesentes sine Summi Pontificis dispensatione. Sed si aliquis curiosus inquirat hic, an quis impune possit occidere Clericum; Episcopum vel Cardinalem in bello militansem? Ad hoc dubium nouissimè sic respondet Franciscus Bordonus in Miscellaneis aegis. 262. 19. §. Confirmatur superius. Qui Clericum, vel Cardinalem, aduersarium in bello militansem, vulnerauerit vel occiderit, modo bellum sit iustum ex parte occidentis, impune occidit, ac proinde nullam incurrit poenam, excepta irregularitate. Ratio est, quia poena excommunicationis, & huius generis supponit peccatum mortale, quale non est homicidium committum in bello iusto; cum sit iustum & licitum ob bonorum defensionem & recuperationem, quæ procurat iuste belligerans. Ita ille.

4. Nota etiam quòd post hæc scripta inueni Bañez 2. 2. D. Thoma, quest. 40. art. 2. dub. vlt. Ledesma in Summa, tom. 2. tract. 3. cap. 13. conclus. 58. Reuerendiss. Candidus, tom. 1. disputat. 17. art. 8. dub. 2. & alios docere eum Bordonus, vbi supra, Clericos in conflictu belli posse expoliari, & occidi abique peccato. Verum ego quoad Episcopos; & Cardinales ratione supremi status, & gradus, non concederem, illos etiam actu pugnantem occidi posse, nisi in casu, quòd magna victoria, pro quiete totius Reipublicæ aliter haberi non possit, vel nisi quis ab ipsis aggressus aliter propriam vitam defendere non possit. Sed plures viri docti de hac re à me consulti, nostram sententiam non admittunt, quia in tali casu Episcopi, & Cardinales habentur tanquam hostes, & tanquam persona priuata iniuste alios aggredientes, ergo, &c. Sed ego propter reuerentiam debitam statui Episcopali, & Cardinalitio, non discedo à sententia, quam docui, cum supradictis tamen limitationibus.

Sup. hoc in fra in Ref. 64 §. vit. & supra in Ref. 19 §. Confirmatur superius.

Sup. hoc ibidem.